

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐՆՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Ձախողված է այն իշխանությունը, որը չի վախենում ժողովրդի ցասումից

Բավական ժամանակ է արդեն, որ չի լսվում մեր հասկալի ավագ սարիքի ֆաղափարների հանդիմանական-խրատական խոսքեր երկրի վիճակից դժգոհ, հրաժարական դաժանողներին ուղղված՝ «Թողե՛ք մարդն աշխատի»: Մարդը՝ Նիկոլ Փաշինյանն է, աշխատանքը՝ երկրի բարօրությունն ապահովելը, աշխատավայրը՝ կառավարության շենքերը՝ ապահովված ամեն գույնի նշականներով, արտաքին ուժերի հովանոցներով: Սակայն աշխատանքը չի երեւում, բարօրությունը այդպես էլ չի գալիս: Ընդհակառակը՝ ամեն օր վաթսրանում է ավելի եւս: Բողոքի մեծ հանրահավաքներ չկան, անհնազանդության ակցիաները՝ նույնպես: Ընդդիմությունը լռվել-մնացել է մի անհայտ տեղ, բացի Ալիեյի հաչոցներից, Լուկաշենկոյի բարբառանքներից, խանգարող ոչ մի բան չկա: Վիճակը մնում է նույնը, ավելի վատ: Ինքն այսօր այստեղ, վաղը այնտեղ, ման է գալիս այստեղ-այնտեղ՝ երբ ուզի, ուր ուզի, ում հետ ուզի: Կարելի է մայրաքաղաքներում հանդիմություն է ընթացող սփյուռփայտերի հետ, ոգեւորում նրանց Հայկական դեմոկրատիայի հզորացման, կայունության, առաջադիմության հեռանկարով, շփոթեցնում «Պարտությունը հաղթանակ է» եւ նման անսոցյուս ծեսներով:

Մի խոսքով՝ սովորական հայ մարդը վարչապետի աշխատանքը չի տեսնում: Իսկ եթե տեսնում է, աղա միայն վատ է ավելի վատ արդյունքով. թանկացում, նորանոր հարկեր, եկամուտների կամայական հայտարարում, շրջանառության հարկի վերացում, մանր ու միջին ձեռնարկությունների փակում, գույքահարկի ու սրահայտի թանկացում, թուրքերի ու նոտասների խոստացված բարձրացման բացակայություն, դրոշմներում եւ այլուր թմրամիջոցների սարածում, արտաքին ու ներքին դաժան, մսխումներ, մսխումներ:

Հետեւաբար ավելի քան բնական է, որ մարդիկ այլեւս խորհուրդ չեն տալիս աշխատելու հնարավորություն սալ կառավարության մեջին... Որքան աշխատի՝ այդքան վատ: Այժմ լրիվ փոխվել է մարդկանց վերաբերմունքը, դարձել են ջղային, դաժան, բայց իրատես:

Եվ դա ավելի տեսանելի դարձավ այն օրը, երբ դատարանում դատվեցին Ղարիբ Բաբայանին նրա համար, որ տեսաձայնագրել էր Հանրապետության հրատարակում հակահայ լիցի ձայնաձայնումներ արձակող ազգերի խուլիգաններին: Դա հանդուրժելի չէր անգամ Փաշինյանի խաղաղասիրական լրվներին հավասարող ուրեւ ֆաղափար համար: Դատարանի դիմաց իմ մտաբերված բողոքի դուրս ելած բազմությունը, Հայաստանի եւ հարակից փողոցներում հազարավոր ավտոմեքենաների շարքերի խլացնող բողոքը նաեւ ահագանգ էր՝ այլեւս չհանդուրժելու ժողովրդի ու ժողովրդի նվաստացումը: Դա իսկապես սահմանազատում էր ազգային արժանապատվության եւ 6,5 սարի շարունակվող ստրագման միջոց:

Բարեբախտաբար, այդ օրը դատարանը զսավ իրեն արժանի բարձրությունը ու մեծեց հրահանգված «արդարադատությունը»: Եվ, դրանով իսկ, ոգի մեծնչեց ժողովրդին, որ դայբարի միջոցով կարող է հասնել իր ցանկացած արդարությանը, ազգային ու ժողովրդի արժանապատվությանը:

Դա, միաժամանակ, ահագանգ էր՝ ուղղված ներկա ու գալիք բոլոր իշխանություններին, որ ղեկ է միտց գուրեհանալ ժողովրդային ցասումից:

Այլապես... կարդե՛ք, կեսնանե՛ք:

ՀԱՅՈՒ ԱՎԵՏՔՅԱՆ

Ռուբին Մյունխենից հետո առաջինը Իսրայել է կծամանի

Փետրվարի 14-ին ԱՄՆ ղեկավարող Մարկ Ռուբինը Մյունխենի անվանագրության համաժողովում ԱՄՆ-ի առաջնահերթությունները ներկայացնելուց, Մեծ յոթնյակի երկրների արտոնախարարների հետ հանդիպումներից հետո, փետրվարի 15-18-ին այցելելու է Իսրայել, Սաուդյան Արաբիա, Արաբական Միացյալ Էմիրություններ, ծանուցում է Գերմանիայում լույս տեսնող հրեական «Յուդիտ ալգեմայնե» թերթը: ԱՄՆ ղեկավարողի այցի գլխավոր նպատակը, ըստ իր խոսքի, «հրեա դատարանների ազատարարումն է, Իսրայելի եւ Համասի միջոցով հրադարարի երկրորդ փուլի մանրամասների ֆինանսավորումը», ինչպես նաեւ՝ «Իրանի եւ նրա դաշնակիցների՝ սարածաբանական աղակալումացնող գործողությունների դեմ ձեռնարկելի ֆայլերը»: Շաբաթ օրը լրանում է Իսրայելի վերջնագիրը. եթե մինչ այդ Համասը չազատի դատարանների հաջորդ խմբին, իսրայելական բանակը կարող է վերսկսել դայբարն «ախաբեկիչների» դեմ, սղառնացել է վարչապետ Բենիամին Նեթանյահուն:

ՄԱՐԿ ՌՈՒԲԻՆ, ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ինչո՞վ ենք զբաղված մենք

ՄԱՐԿԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Մինչ Ազգային ժողովի վերջին ճեղագրությունում ֆաղափարական ուժերի ներկայացուցիչներից փորձում էին ճշտել, թե տեղյակ են Ֆրանսիայի հայկական կազմակերպությունների՝ Միջազգային ֆրեական դատարան ներկայացված Ալիեյին դատարանի հայցից, հայտնի դարձավ, որ Արբեջանը հայց է ներկայացրել Հաագայի արբիտրաժային դատարան՝ ընդդեմ Հայաստանի եւ լիարժեք փոխհատուցում է դաժանում Հայաստանից՝ «իր բնակավայրերի բնության լիարժեք ոչնչացման համար», որոնք հիմք մատնանում էր 1979 թվականի Եվրոպայի վայրի բնության, բուսական աշխարհի եւ բնական միջավայրի դաժանման մասին կոնվենցիան (Բեռնի կոնվենցիա): Հայցը վերաբերում է կենդանատեսակների, անտառների ոչնչացմանը, համարյուրումաբերության եւ հիդրոկայանների գործունեությանը իբր դատարանական վնասին:

Թե ինչու է Արբեջանը հայց ներկայացրել հիմա, երբ հայկական կողմի ասելով՝ հայ-արբեջանական բանակցվող խաղաղության փաստաթղթի կետերի մեծ մասը համաձայնեցված է, հայկական կողմը վերջին առաջարկներն է արել, որոնց, ի դեպ,

ադրբեջանական կողմը երկար չի արձագանքում ենթադրություններ կարող ենք անել: Մանավանդ Արբեջանի նախագահը մեկ անգամ չի ասել, որ իրեն ղեկ է անխոչընդոտ միջանցի՝ Մեդրիդից Նախիջևան, սղառնալով ուժով վերցնել այն, իսկ հայկական կողմը բազմիցս դատաստանել է (այդ

թվում՝ Աժ-ում այս երկու օրը, իշխանության ներկայացուցիչների կողմից), որ Հայաստանը միջանց-ֆային սրամաբանությանը դեմ է եւ կրամադրի իր կողմից վերահսկվող, մախային ստուգում ենթադրող ճանադարի: Ու մանավանդ՝ նաեւ խոսակցություն կար համաձայնությունների վերջնական կայացման դեպքում հայցերը հետ ֆաշելու միջազգային աջաններից:

⇒7

Մյունխենում չկրկներ նախկին սխալները

ԱՆԱՐԻՏ ՀՈՒՍԵՓՅԱՆ

Գերմանիա

Այսօր Մյունխենում «Բայերիցե հոֆ» հյուրանոցում գումարվում է Անվանագրության միջազգային ենթրյա համաժողովը:

Իհարկե ֆաղափ անվանագրությունն աղախովում են 5000 ուսիկաններ, սակայն նրանց ծայրահեղ ուժադրության դայբաններում անգամ երեկ՝ հինգաբթի օրը, ցուցարարների բազմության մեջ մխրված ավտոմեքենան, որի վարորդը 24-ամյա աֆղան է, վիրավոր է դարձել 28 հոգու, այդ թվում՝ երեխաների, հուշում է, որ աշխարհի ուրեւ անկյուն այլեւս անվանագ չէ: Ախաբեկչությունն ու սղանդը գերաբազ աշխարհում դարձել են անկառավարելի:

Արդեն 61-երորդ անգամ աշխարհի առաջնորդներն ու դիվանագետները, նաեւ ոչ կառավարական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ Մյունխեն են գալիս բանախոսելու, վիճաբանելու, աշխարհակարգ թելադրելու, ուժերը չափելու, ուժեղ եւ

թույլ սահմանելու, ազդեցություն եւ գոհ դատակարգելու... եւ ֆանի երկակի սանդարսները կիրառվում են հենց կամ՝ նաեւ այս համաժողովում, ուրեւն այս սարվա՝ «Խաղաղություն երկխոսության միջոցով» խորագիրը դառնում է երկու անհրաժեշտ բառերի փորձարկում կամ՝ շահարկում:

Համաժողովին բացման ելույթով հանդես կգա ԳՂՀ նախագահ Ֆրանկ Վայսեր Հթայնմայերը, մասնակցելու են նաեւ կանցլեր Շոլցը, դատարանության նախարար Պիտսոբիուսը, ԱԳ նախարար Բերբոլդը, ներքին գործերի նախարար Ֆեգերը: Ֆրանսիայի, Լեհաստանի նախագահներ Մակրոնն ու Դուդան: Բոլորը լարված սղատում են ԱՄՆ-ից՝ Թրամփի բանագնացներին, որ Բայերնի վարչախմբի համեմատ սրանսալանսյան դաշինքի սուր ֆնանդասներ են: Փոխնախագահ Վենսը, ղեկավարող Ռուբինը մասնակցելու են համաժողովին: ԵՄ հանձնաժողովի նախագահ Ուսուլա ֆոն դեր Լայենը, խորհրդարանի նախագահ Ռոբերտա Մեցոլան, ԵՄ անվանագրության եւ արտաքին ֆաղափար-

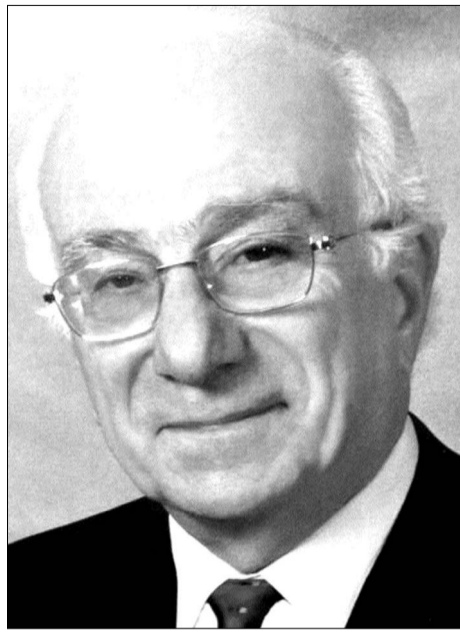
նության հանձնակատար Կայա Կալլասը, ՆԱՏՕ-ի գլխավոր ֆարսուղար Մարկ Ռյուսսեն հաստատել են իրենց ներկայությունը:

Ուրբաթ օրվա բանախոսությունը կենտրոնանալու է անվանագրության մարտահրավերների վրա, ինչպիսիք են գլոբալ կառավարումը, ժողովրդավարական ճկունությունը, կլիմայի անվանագրությունը:

Շաբաթ օրվա ֆնանդաներում առանցֆայինը միջազգային աշխարհակարգն է, սարածաբանային հակամարտություններն ու ճգնաժամերը, ինչպես նաեւ անդրատլանտյան գործընկերության շուրջ բանավեճը:

Համաժողովն ավարտվում է կիրակի օրը՝ աշխարհում Եվրոպայի դերի վերաբերյալ ֆնանդաներով: Համաժողովին ընդառաջ հրատարակվել է նաեւ անվանագրության համաժողովի զեկույցը: 2025-ին այն վերնագրված է «Բազմաբեւեռացում»՝ արդյոք աշխարհը դառնում է ավելի բազմաբեւեռ, ի՞նչ հետեւաններ կունենա դա միջազգային կարգի վրա:

⇒5

ՂՈՎՏ. ԱՐՇԱԿԻՐ ԿԵՕՆԵԱՆ

Ordre of Canada Պետական Բնակարանային

Ամբողջ աշխարհի սարածին այժմ ակնյայտ է, որ կը սիրէ ֆաղափական վերվայրումներով բնորոշուած եւ լքօրէն մտահոգի կացութիւն մը: Այս թայմաններուն տակ մեր փոքր Հայաստանը իր աշխարհափառական խիստ անուշադաս յայտնի դիրքին հետեւանով մէտք է կարենայ դիմագրաւել,արդէն իսկ խրթին ռազմավարական իր դիրքորոշումներուն մէջ, երբեմն նոր եւ դժուար փոփոխութիւններ մուծելու յաւելուածական մարտահրաւեր:

Այսօր յսակ է բոլորին համար, մանաւանդ ան մէտք է վստահօրէն յսակ ըլլայ որքան հայաստանաբնակ, նոյնքան ալ Սփիւռքի գիտակից իրափանջիւր հայրու համար:

Այս համայնադասկերին վրայ է որ տեղի ունեցան Յ.Յ. Վարչապետ տրն. Նիկոլ Փաշինեանի յաջողական երկու գրոյց-դասգամները անցնող մի փանի շարքերուն ընթացքին, նախ Ձիւրիխի եւ ապա Ուաշինթոնի մէջ, իր կողմէ հրաւիրուած՝ եւ գաղութի ներկայացուցիչներ որակուած փոքր թիւով յարգարժան անձնաւորութեանց հետ:

Եթէ Ձիւրիխի հաւաքին ներկայութիւնը վարչապետին հետ մի փանի փոխանակումներ կատարելու առիթը ունեցան, Ուաշինթոնի դարազային վարչապետը տուաւ միակտուր՝ մօտ 20 վայրկեան (հայաստանցիներու ռոմէն) տեղորոշմամբ իր խօսք-դասգամը: Ներկայերը դարազային օրինակելի փաղափարութեամբ ունկնդրեցին անոր հայերէնով միայն արտասանած խօսքը, գոր, նկատի ունեւալով իրենց մէջ որոշ թիւով բացառադէտ անգլիախօսներ ըլլալով, բնականաբար չէին կրնար հետեւիլ իր արտայայտած միտքերուն: Վերջաւորութեան՝ նոյնպէս, դասաւորուած, փաղափար ծափերով փակուեցաւ հանդիպումը, ինչպէս եղած էր Ձիւրիխի հանդիպումին:

Ինչպէս մասնաւորուած է այս յօդուածին վերնագրին մէջ, մեր նպատակն է ստորագծել, թէ այս երկու հանդիպումներուն դարազային ալ, եւ մանաւանդ Ուաշինթոնի իր միակողմանի գրոյցին ընթացքին տրն. Վարչապետը ուզեց յատուկ կերպով մասնաւորել, որ իր նպատակն էր ներկայերը իրազեկ թափել, թէ այս օրերուն Հայաստանի մէջ իր իսկ ուղղորդութեամբ եւ յատուկ կարեւորութեամբ ջանք կը կատարուի փոփոխութիւններ մտնելու հայրենիքի եւ հայրենասիրութեան գաղափարախօսութեանց մէջ:

Պրն. Վարչապետը երկար եւ կրկնուած արտայայտութիւններով, սակայն ոչ դարձ եւ բացայայտ լեզուով, ջանաց ներկայներուն բացատրել յսակադէտ, վերջերս իր ստեղծած «Իրական Հայաստան»ի գաղափարը, որը սակայն մնաց անորոշ եւ ենթակայ ամէն տեսակի մեկնաբանութեանց: Վարչապետը

Բաց Նամակ՝ Տ.Տ. Վարչապետին

Տ.Տ. Յարգելի Վարչապետ Պրն. Փաշինեան՝
Ձիւրիխի եւ Ուաշինթոնի Մէջ Ձեր Ծանուցում՝
«Իրական Հայաստան», «Փոխուող Գաղափարախօսութիւն» Եւ Այլ
Եզրաբանութիւնները Անկեղծօրէն՝ Ընդունուողից Եւ, Եւ Հասկնալի Չեն
Տաճեցէք արտայայտուիլ բացայայտ լեզուով, ջանալ գուցէ մեղմացնելու
համար, այլապէս ստեղծուած մեծ շփոթք եւ լայնատարած բողոք:

Ունեւ տեսեց, թէ Հայաստանի մէջ տեղի կունենայ «Գաղափարախօսութեան փոփոխութիւն»: Այս անգամ գուցէ ուզելով անելի թափառուոր կերպով տղաւորել ներկայերը՝ ան տեսուած արտասանութեամբ գործածեց «թրանսֆորմացիա» եւ «իզոլացիոնիզմ» լատինաւորելու որակումները, ենթադրաբար անելի լաւ բացատրելու համար այդ «նոր գաղափարախօսութիւնները»:

Հակառակ իր ջանքերուն, սակայն, Վարչապետին խօսքերուն թողած անորոշութիւնը եւ այդ անորոշութեան մէջ ստորած խիստ մտահոգիչ միտքերը, ակնյայտօրէն, Ձիւրիխի եւ Ուաշինթոնի գոյգ գրոյցներէն ետք, հայ աշխարհին մէջ հասկնալիօրէն ստեղծեցին բացասական բուռն հակազդեցութիւններ:

Յարգելի տրն. Փաշինեան, ահա թէ ինչպէս այս յօդուածին վերնագրին մէջ յսակ կերպով մասնաւորեցին, որ եթէ Ձեր վերոյիշեալ գոյգ գեկոյցներուն նպատակը Սփիւռքը իրազեկ թափելու էր Հայաստանի մէջ Ձեր փաղափարութեամբ առաջ տարուող հիմնական նոր դիրքորոշումներուն մասին, կուզեցէք ստորագծել, թէ ընդհակառակն՝ երկու գեկոյցներուն դարազային ալ, բայց մանաւանդ Ուաշինթոնի դարազային, Ձեր օգտագործած երկար եւ կրկնուած դարձուածները բացայայտ չըլլալով՝ անոնք որոշադէտ անհասկնալի մնացած են նոյնիսկ հայերէն լեզուն բաւարար չափով տրադուցողներուն, ինչպէս, օրինակ, այս տղերու հեղինակին համար:

Անելի մտահոգիչ է այն դարազան, որ բացայայտութեան այդ բացակայութեան դասաւորուած Ձեր ունկնդիրները ստիպողաբար առաջնորդուած են մօտաւոր եւ ենթադրաբար երակացութեանց, որոնք որոշադէտ խիստ մտահոգիչ ու բոլորովին անընդունելի են լայն մեծամասնութեանը համար:

Այս լուրջ մտահոգութեանց ծիրին մէջ է, որ գոնէ մեկ կուզեցէք մեր միտքերը բոլորովին թափանցիկ ու յսակ կերպով արտայայտել Ձեր արծարծած հարցերուն մասին, գիտնալով, որ անոնք կը համարադասախանեն նաեւ խորադէտ տագնադած լայն քաղաքակրթութեան մասնորոշութեան:

Առաջին հերթին դարձ է, եւ նորութիւն չէ մեզի համար, թէ դասնութեան որեւէ մէկ քաղաքին՝ **իրական Հայաստանը** այն տարածաքաղաքն է, որ այդ քաղաքի ընթացքին միջազգային մակարդակով ընդունուած փառքներուն վրայ յսակօրէն բնորոշուած է իր սահմաններով, որպէս «**Հայաստան**» (**Armenia**), եւ երբ նոյնպէս, այդ տարածաքաղաքին բնակչութեան խոշոր մեծամասնութիւնը կազմուած է հայերէ, եւ երբ այդ սահմանները ադախովուած են հայերով եւ կամ անոնց **իրական** դասակարգներով, եւ երբ երկրին մէջ տիրող կարգ ու սարքը հակակառուած է հայերէ կազմուած վարչամեքենայով, եւ այս բոլորը կուզեցէք տեսնել՝ անկախաբար, թէ ինչ է գոյնը կամ փաղափարական փոփոխութիւնը այնտեղ տիրող վարչակարգին:

Այդպէս էր մեր հաստատ կեցուածքը խորհրդային իշխանութեանց քաղաքին, երբ համաձայն չէինք այդ իշխանութեան հետեւած փոփոխութեան, սակայն մեկն ջանացին, որ սփիւռքահայութիւնը իր հոգեկան կարողութեամբ այդ օրերու «իրական այդ Հայաստանին» հետ եւ կարելիութեանց սահմաններուն մէջ օ-

ժանդակէ անոր մարդկային եւ տեսական օգտակար միջոցառումներով:

Այդպէս է նաեւ այսօր մեր կեցուածքը, երբ մինչ ջերմ ջատագովն ենք մեր երկրին մէջ տիրող ժողովրդավարական դրութեան, սակայն նաեւ յաճախ կը մնանադատեմք այնտեղ յայտնուող այդպէս լի տեղորոշները:

«Իրական Հայաստանի» մեր այս յսակ ընթացումը երբեք դասաւոր չէ սակայն, որպէսզի մոռնանք կամ դրժեմք մեր ամբողջ դասնութիւնը, որուն ընթացքին շատ անելի տարածուած էր մեր երկիրը եւ մինչեւ իսկ կ երկարեւ ծովէ ծով: Ոչ մէկուն, ոչ բարեկամներու եւ յատկապէս մեր բնական թեմամիներէն ոչ մէկուն բարեացակամութիւնը կրնանք շահիլ, եթէ յանկարծ մոռնանք կամ ուրանանք այս դասնական իրականութիւնը, առաւել եւս՝ այսօրուան երազը: Ընդհակառակը, մեր կողմէ միակողմանի եւ մօտաւոր փաղափարական գիշուրմի դրսեւորումը վստահօրէն կառաջնորդէ նոյն իմն «Իրական Հայաստանի» ասիճանաբար, **ամբողջական փառքներուն եւ անհետացման:**

Այս նոյն հաստատ մտածումով է, որ Արարատ լեռը կը նկատեմք անգիջանելի մտանաբանը հայութեան: Աստուածաբանի անսակարկելի հաստատումով նուիրագործուած Հայոց Արարատ Լեռը կը մնայ մեր մտանաբանը, անկախ անկէ, թէ այսօր ան ո՞ր սահմաններէն ներս կը գտնուի: Այնպէս՝ ինչպէս Երուսաղէմը սիրեն է փրստնեայ աշխարհին, անկախ թէ ան գտնուի արաբներու, թէ՛ հրեաներու տրադուցութեան տակ: Նոյնպէս ալ, տրն. Վարչապետ, Արարատը յաւիտեանս յաւիտեանից անբաժան սիրքը եւ մտանաբան է հայութեան:

Ձեր վերոյիշեալ գրոյցներուն ընթացքին անտարբարի ակնարկութիւն մը ըրիք նաեւ Հայոց Յեղատղանութեան գերգալուստ միթին վերաբերեալ: Մեր ժողովուրդին մէջ անջնջելի իր հետեւանը թողած Հայոց Յեղատղանութեան վաւերականութիւնը եւ անոր գործադրութեան մէջ թրակական անվիճելի եւ ամբողջական դասախանաստութիւնը այլեւս միջազգայնօրէն ընդունուած է: Ի դէպ, ոչ միայն դասական մակարդակով ան ընդունուած է անելի փան փան կարեւոր երկիրներու կողմէ, այլ ան նոյնիսկ ընդունուած է նոյնիման թրակական արդարադասութեան կողմէ, առաջին աշխարհամարտին անմիջական վաղորդայնին: Ինչպէս միտք, այս դարազային եւս անհրաժեշտ կը նկատեմք մեր արտայայտութեանց մէջ մնալ զուտը՝ բառադասարներու գործածութեան սահմաններուն մէջ: Հետեւաբար կը բաւականանանք ըսելով, թէ հայոց Յեղատղանութեամբ մարդկութեան դէմ կատարուած ահաւոր ոճիրին մէջ հայոց դասախանաստութեան հետեւ փնտրելու որեւէ ջանք համազօր է հրեական ցեղատղանութեան համար փնտրելու հրեաներու դասախանաստութիւնը: Հետեւաբար մեր դարազային եւս մէտք է ակնկալել, որ այդպիսի արարք հայոց անխնայ նզովին եւ դասադասութեան միայն կրնայ արժանանալ, նախապէս ան ենթարկուի միջազգային խիստ դասախանաստութեան կիրառման, ինչպէս կը կատարուի հրեաներու դարազային:

Վերելը նուած առանցքային գերգալուստ այս փանի մը դարազաները բա-

արար են բացատրելու համար, թէ, տրն. Փաշինեանի երկու գրոյցներուն ընթացքին գալուստ հարցերու մասին իր արտայայտած երբեմն յսակ եւ յաճախ ալ անորոշ ակնարկութիւնները, ինչու խորադէտ վրդոված են թէ՛ Սփիւռքի եւ թէ՛ Հայաստանի գիտակից քաղաքակրթութիւնը:

Կարելի չէ ժխտել, որ, ինչպէս յիշեցինք այս յօդուածին սկզբնաւորութեան, այս օրերու միջազգային թէ՛ ազգային առկայ բացառաբար խառն մարտահրաւերները կը ստիպեն, որ հայ ժողովուրդը ջանալ լքօրէն փնտրել եւ ջանալ ճշդել ազգային իր ռազմավարութեան լաւագոյն եւ ամենաարդիւնաւէտ ճանադարհները:

Կառուցողական ըլլալու մտակարան իր կեցուածքին հաւասարիմ՝ այս տղերուն հեղինակը անգամ մը եւս կառաջարկէ անդրադարձալ վերջերս մեր մամուլին մէջ լոյս տեսած՝ իր այն յօդուածին, որ կառաջարկուի ազգային վերադարձի ռազմավարութեան համազգային կառոյցի մը ստեղծուիլը, որուն մաս կազմեն օրուան իշխանութեան կողմին ներկայացուցիչները բոլոր այն կառոյցներուն եւ մտանաբանութեան, որոնք անվիճելի մասնիկներն են գիտակից հայութեան:

Ահա այդպիսի համազգային լուրջ հարթակի մը ծիրին մէջ է, տրն. Վարչապետ, որ կարելի է առաջարկել, նրբացնել եւ եթէ մէտք է բարեփոխել հին կամ նորագուած գաղափարներ ու գաղափարախօսութիւններ: Այդպիսի խոր մտանաբաններու բովէն անցած եզրակացութիւններն են միայն, որ հաւանականութիւնը կունենան որոշորոշելու հայ իրականութեան մեծամասնութեան կողմէ: Ընդհակառակը, երբ այդպիսի լուրջ մտածողութեան կեդրոններ արհամարհելով է որ կը ձեւաւորուին նոր առաջարկներ, շատ հաւանական է, տրն Վարչապետ, որ այդ ջանքերը մնան անհետեւան:

Նկատի առնելով մանաւանդ մօտեցող Հայաստանի յառաջիկայ ընդհանուր ընտրութեանց առիթը, որպէս կառուցողական եւ ազգային գերագոյն շահերուն նպատակը փայլ, կոչ կ ուղղեմք Ձեզի, յարգելի տրն. Վարչապետ, որ Դուք իսկ նախաձեռնեմք՝ որպէս կարեւոր գաղափարներու փոխանակման եւ գործնական առաջարկներ ձեւաւորելու միջոց, այդպիսի հարթակի մը ստեղծումը:

* Դոկտ. Արշակի Կեօնեան, այժմ հանգստեան կոչուած գիտնական Մոնթրէալի Mc Gill համալսարանի Փրօֆէսոր եւ գիտահետազոտող է Quantum Electronics բնագաւառին մէջ:

Նոյն ժամանակ, ան սփիւռքահայ կեանքի գլխաւոր դէմքերէն մէկն է:
Ան բազմաստիճանակ սարիներ եղած է Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան Կեդրոնական Վարչութեան անդամ, իսկ այնուհետեւ՝ անդամակալ:

Ան հիմնադրուած է Մոնթրէալի ԳԲԸ Ալեք Մանուկեան վարժարանին: 35 տարիներ եղած է Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Կեդրոնական Վարչութեան Անդամ, անելի ետք՝ Փոխնախագահ:
Ան Հայոց Առաքելական Եկեղեցոյ կառոյցին մէջ ունեցած է կարեւոր ներդրում յատկապէս որպէս Գանասահայոց Թեմի գլխաւոր հիմնադիրներէն մէկը եւ որպէս անոր առաջին Թեմական Խորհուրդին Անդամակալը:
Ան երկար տարիներու գլխաւոր դեկավարներէն մէկն է Միացեալ Նահանգներու եւ Գանասահայ Թեմեան Մշակութային Միութեան, եւ այսօր ալ անդամակալ է անոր Կեդրոնական Վարչութեան:

ԱՐՈՒՄ ՍՈՒՐԵՆ

Գրող, քարզմանիչ, ՀԳՄ անդամ

Ես անուն չունեմ...

Վառողի հոս են առնում ու անտե-
ույթ փեշալարի մյուս կողմում դիտում
մի մոնոներկայացում, որի հիմքում
Սոնա Վանի ստեղծագործություն-
ներն են:

Միմվոլիսական առանձնահատուկ
լուծումներով մոնոներկայացման ա-
վարսին ես մի հանդիսատես էի, որն ու-
զեցավ բարձրացնել դերասանուհու
ցնորհներով գեներին հայսնված գլ-
խարկներն ու կախել կախիչից, որսե-
ղից իջեցվել էին: Այդպես էլ արեցի:
Նշանակում է, որ ներկայացումը դի-
մել է հանդիսատեսի սրտին:

Բանաստեղծուհի, հրապարակա-
խոս, բժիշկ Սոնա Վանի բանաստեղ-

րից լուսավորում, դրամատուրգ Անու-
ե Ասլիբեկյանը խավարը լույսով գունա-
բացելով՝ ստեղծել էր բոլորովին նոր
հոգեվիճակ: Հերոսուհին ուրբան ան-
հանգիստ էր, նույնքան հանգիստ էր, ո-
րովից էր ոչ միայն կին էր, այլ նաև ի-
մասուն էր ու փնտրում, թելադրող ու
ենթարկվող, ենթարկեցնող ու խելա-
զարեցնող:

Սոնա Վանի բանաստեղծական
հինգ ժողովածուներից Անուե Ասլի-
բեկյանն ընտրել է բանաստեղծու-
թյուններն այնպես, որ դրամատիկա-
կան նույն առանցքի շուրջ ամբողջա-
նալով՝ հնչում էին ամբողջական մեկ

ծությունների հիման վրա գրված
դիտարկ ստեղծագործական թմբի ան-
դամների լուսավորման շնորհիվ
կարճ ժամանակամիջոցում իր շուրջը
հավաքեց Կամերային թատրոնի հան-
դիսատեսին:

Ինտերակտիվ թատրոնը վաղուց
գարնանալի երեսույթ չէ, բայց գար-
նանալի է ակնորի զգայական ներ-
կայությունն այս դեմքում: Առանց
դրամատիկականության ես առանց
դրամատիկականության՝ դիտարկ
դրամատուրգ, թատերագետ **Անուե Աս-
լիբեկյանին** հաջողվել է հանդիսա-
տեսին լռեցնել բեմին, ինչպես ֆա-
րանսիական բանաստեղծ արձաններն են
լռում գեղեցկորեն, ու լսվում է միտք
ծակող ջրի կաթիլի անընդհատ ձայ-
նը:

Ուզում էի տեղից վեր թռչել ու միա-
նալ **Քեթրին Մանասյանին**, «դասե-
րագր» անունով չարիքը խլեցնել սե-
զվարկի գնդաձեռության մեջ:

Գույն, ձայն, հոս, բաբախ, աղբյուր
ու կին, կին որ կռվում է դասերագրի
դեմ, կին, որ մենակ է իր հույզերի, աղ-
բյուրների ու Աստուծո երկային ներկայու-
թյան մեջ: Դերասանուհու զգայական,
արժանապատիվ դիմագծերով ամբողջացել է
Սոնա Վանի բանաստեղծուհու անուշի-
թելի ձեռագրի ողջ դրամատիկությունն
ու շարժադրամատիկային հյուսվածքը:
Կտրուկ անցումների միջոցով՝ սիրուց
դասերագր, դասերագրից սեր ու նո-

դոնի ուժգնությամբ: Բանաստեղծու-
թյունները հիմնականում «կին» եւ
«դասերագր» թեմաներն էին արձա-
րագրում՝ ամենագոր սերը հակադրելով
մարդկային դաժանությանն ու անսար-
բերությանը: Դիտարկ կոչվում է «Ես ա-
նուն չունեմ», որը Սոնա Վանի բա-
նաստեղծությունների ժողովածուներից
մեկի վերնագիրն է:

Դրամատուրգիական այս նախագի-
ծը հաղթող է ճանաչվել Երեւանի ֆա-
րամատիկական կողմից հայտարար-
ված «Երեւանը կանանց համար»
դրամատիկական ծրագրի շրջանա-
կում:

Սոնա Վանի լուսավորման Հայաստա-
նում հնչեցրել են հիմնականում աս-
մունքող, Հայաստանի վաստակավոր
արժիստ **Սիլվա Յուզբաբայանը**՝ դա-
սական արժիստիկայով, հնչելու ու ազդու
ժեստերով, եւ Կամերային
թատրոնի դերասանուհի **Քեթրին Մա-
նասյանը**՝ մենախաղի հոգեցնող անմի-
ջականությամբ, բանաստեղծություն-
ներից յուրաքանչյուրը ընթերցելով ու-
ղից զգայական ավարտում արար: Ա-
հա թե ինչու դրամատուրգը դերասա-
նուհու ընտրության հարցում վստահ էր
հաջողելու մեջ:

Նույնը կարող ենք ասել նաև Ե-
րաժշտության մասին, որը նույնպես
հասուկ ստեղծվել է այս մոնոներկա-
յացման համար: Կնոջ ուժի ու թուլու-
թյան միջեւ հայ մշակութային գործիչ,

կոմպոզիտոր, երաժիշտ **Վահան Արծ-
րունու** ստեղծագործությունն էր: Այն չէր
հնչում, սրտիկում էր, ու հոգեցունց Ե-
րաժշտությունը դաժանում ականջախե-
ցում, ինչպես ծովից հանված ուստեն է
ժարմանակում ձայնել ցամաքում հայ-
սնվելուց հետո:

Մինչև կսկսեք ներկայացումը՝ ար-
դեն իսկ հնչում էր կոմպոզիտորի հեղի-
նական բոլորովին նոր, հասուկ երաժե-
սությունը, որի միջոցով հանդիսա-
տեսն ինտեգրվում է թեմատիկ միջա-
կայրում ու կուն-կուն ընթերցում է
կարմիր գինին: Նիրվանայի երանելի
վիճակը փոխանցելով ներկայիցին՝
դիտարկ էլ սկսում է բնականորեն ու
միաձուլվում սիրող շրամատիկային:
Ահա հզոր երաժշտության ուժը:

Դիտարկ մերժում է անմարդկային ժա-

մանակները՝ սիրո, թվացյալ հուսա-
հատության ու դասերագրը խլացնելու
վճռականությամբ:

Բեմադրիչ **Լուսինե Երնջակյանի**
միմվոլիսական լուծումներից ու-
զում են հասկալից հիշատակել բր-
դյա, կարմիր այն գլխարկը, որը, լինե-
լով անուշի՝ մի ֆանի դեր էր ստանձ-
նել: Քեթրինի մոնե ձեռքերում այն հալ-
վեց ու ֆանիվեց՝ առաջին անգամ սեր
խոսովանած ծաղրածուի գլխարկը,
որը վերջում բացվեց, բացվեց ու մեզ
կանգեցրեց արյան, դասերագրի ու
խաղաղության բաժանարար գծին:

Բեմին, ուր իմիջիայլոց, նաև հան-
դիսատեսն էր, երբ գույն էր իջնում՝
սեւ, կարմիր ու սպիտակ: Ռեժիսուրա-
կան գարնանալի հնարների արդյուն-
քում երբ գույներից բխում էին հազա-
րավոր նրբերանգներ ու ներկայիցին
դաժանում հուզականության բնարվա
ակունքին: Լուսինե Երնջակյանը
զուտ է «խոսում» դասերագրի մա-
սին, գեր է մնում ողբերգական ու
հուսահատեցնող լուծումներից, աղ-
բելու է կոչում բոլորին ուժեղ կնոջ
ձայնով: Ռեժիսուրի օգնականն է
խոսումնալից կարողություններով
երիտասարդ բեմադրիչ **Ճորա Մարտի-
րոսյանը**, որը նույնպես միացել է թի-
մին ու իրականացրել իր մտադա-
րանները:

Այս ամենը, թերեւս, արժանի է Սոնա
Վանի բանաստեղծուհու անսանձ ու
համարձակ գրչին այնպես, ինչպես
լայնահուն գեներն են ձգում հասնել
աշխարհաժապալ օվկիանոսներ:

Ես ուզում եմ, որ աշխարհը փրկի սե-
րը, միմիայն սերը, որ կանայք ոչ միայն
անուն ունենան, այլ նաև ճակատա-
գիր, երջանիկ ու խաղաղ ճակատագիր:

«Ես անուն չունեմ» դիտարկ Եր-
կար է մնալու Կամերային թատրոնի
խաղացանկում, որովից է այն լու-
ծումներ չի ձգում առաջարկել, այլ
ժարմանակ բազմաժեստեր հարցադրու-
մեր է երեւան հանում:

Հայ երաժշտական շրջագայություն
Լատինական Ամերիկայում

Երեւանում գործող հայ ա-
վանդական երաժշտության
«Արսեն Պետրոսյան սրիո»
խումբը (Արսեն Պետրոսյան՝
դուդուկ, **Աստղիկ Սնեցունց**՝
ֆանոն, **Սեսար Վեսալ**՝ բաս
դուդուկ) հունվարին հրավիր-
վել էր մասնակցելու Չիլիում
եւ Կոլումբիայում կայացած
համաշխարհային երաժշտու-
թյան մեծ փառատոնին: Տրիոն
յոթ համերգներով հանդես է ե-
կել այնպիսի կարեւոր թատ-
րոններում, ինչպիսիք են Սան-

թյագոյի «GAM»-ը եւ Բոգո-
սայի Անդերի համալսարանի
դահլիճը: Յուրաքանչյուր հա-
մերգին ներկա է եղել մոտ 400-
500 հոգի: Սա Հայաստանի
հոգեւոր եւ ավանդական ե-
րաժշտությունը սարածելու ե-
զակի դեմք է այնպիսի հեռա-
վոր վայրերում, ինչպիսիք են
Սանթյագոն եւ Չիլիի Պուլկոն
ֆաղաբը, որտեղ շատերն առա-
ջին անգամ լսեցին դուդուկ եւ
հայ մշակույթի մասին առիա-
սարակ: Եվրոպա վերադառ-

նալուն դես «Արսեն Պետրո-
սյան սրիոն» համերգով հան-
դես է եկել Մադրիդի Կոմյունի-
ստետ համալսարանում՝ հա-
յագիտության ամբիոնի հա-
մար: Ըստ սրիոյի անդամ, չի-
լիացի Սեսար Վեսալի՝ «Յու-
րաքանչյուր համերգին հանդի-
սատեսի ընդունելությունը
ժեստեր էր, հարգալից եւ
հույզերով լի, իրենց խոսքերով՝
հոգին հուզող երաժշտության
հանդեպ: Սա կարեւոր առիթ
է, որը Հայաստանը մերձեց-

նում է Լատինական Ամերիկա-
յին՝ ստեղծելու համար մշա-
կութային փոխանակման նոր
ա.բ.

ԱՐԾՎԻ ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

Մարիո Մկրտիչ Աթաբեյան. Մպորտն ու ոսկերչությունը միասին

ԵՐԵՎԱՆ-ԶԵՅՓԹԱՈՒՆ, ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԱՖՐԻԿԱ - Ջուլիանոսից՝ Մարիո Մկրտիչ Աթաբեյանը, բնակվում է Հարավային Աֆրիկայում: Ծնվել է 1965 թվականին, Սամբուլում, սովորել Սուրբ Խաչ դպրոցում: Մշակույթը զբաղվել է սպորտով, իսկ այժմ աշխատում է ոսկերչության ոլորտում:

Մկրտիչ Աթաբեյան (1988):

-Մկրտիչ, հիշում եմ, որ 1988 թվականին Սամբուլի հայկական մանկանոցում նստել էր, որ թուրքալուծ մարմնամաշակության (բողիբիլդինգ) առաջնությունում զբաղեցրել էր երկրորդ տեղը: Ի՞նչ հիշողություններ ունեւ այդ ձեռքբերման վերաբերյալ:

-Երկրորդ տեղը զբաղեցրել էի, ես ես լավ չէի, որ ներկայացնում էի հայերին: Ինձանից առաջ թուրքալուծ կային նշանավոր երկու հայ բողիբիլդերներ՝ Բարունակ Աթաբեյանը և Ֆերնանդո Չոբաբ: Նրանք իմ ուսուցիչներն էին: Ի դեպ, Ֆերնանդո Չոբաբի իսկական անունը Նուբար Օզանյանն էր: Նա հեղափոխական էր, որը մի քանի անգամ զոհվեց Սիրիայում՝ Ռաֆֆայի ճակատամարտում:

-Ձեր հայ լինելը դժվարություններ առաջացրե՞լ է թուրքալուծ մարզական կարիերայի ընթացքում:

-Միայն աննշան խնդիրներ են եղել, բայց ոչ մի լուրջ բան:

-Հայկական ոսկերչությունը հարուստ դաստիարակություն ունի թուրքալուծ: Ձեր ընթացքում այդ ավանդույթը եղե՞լ է:

-Այո, ես սկսել եմ որդես ոսկերչի աշխատել իմ հորեղբոր՝ Իսա Աթաբեյանի հետ: Երբ 1978 թվականին նա արձակուրդից վերադարձավ, ես շարունակեցի սովորել երկու վարձու ոսկերչների՝ Վաչե Մուխթարյանի և Արթուր Զարուբյանի մոտ: Նրանք իսկական արվեստագետներ էին, ես նրանցից լավագույնս եմ սովորել:

-Այժմ աշխատում ե՞ք Քեյֆթաունում հայտնի «Մարիոս Ջոլիորդ» ոսկերչական ընկերությունում: Ի՞նչն է առանձնահատուկ դարձնում ձեր ընկերությունը:

-Մենք հրաշահանում ենք մեր բարձրակարգ սպասարկմամբ և վարձու-

թյամբ: Բացի ոսկերչական բիզնեսից՝ զբաղվում են նաև ֆուտբոլով՝ որդես մարզական գործակալ:

-Ինչպե՞ս հայտնվեցիք Հարավային Աֆրիկայում:

-Երբ հորեղբայրս մեկնեց Ավստրալիա, ես ինձ լավ չէի գտնում թուրքալուծում: Նրա բացակայությունը մեծ դասակարգություն առաջացրեց իմ կյանքում: Այն ժամանակ թուրքալուծի հայերի համար դժվար էր օտարեր երկրներ արձակուրդի, սակայն Հարավային Աֆրիկայում ավելի հասանելի արժեքներ էր: Մտադիր էի Հարավ-Աֆրիկյան Հանրապետության ֆուտբոլի ասոցիացիայում ստանալու հետքերը և մեկնել Ավստրալիա, բայց սիրահարվեցի Քեյֆթաունին և որոշեցի մնալ: Թեև լավ երկրներում եմ եղել, սա է մնում իմ ամենասիրելի վայրը:

-Հայաստանում նոյնպես եղել է: Այո, եղել են Հայաստանում և լավ եմ սիրել: Չմայած, ցավով, միայն Երևանում եմ եղել, բայց մեծ տպավորու-

թյուն եմ ստացել: Հայկական ուսուցիչները՝ ժողովրդական ու խորությամբ գերազանց են: Իմ սիրելի հայ անձինքն են՝ ազգային հերոս Անդրանիկ Օզանյանը, շախմատի Ֆաբրիկանտը, Պետրոսյանը, երգիչներ Շառլ Ազնավուրը և Փոլ Բաղդասարյանը: Իսկ սպորտում իմ սիրելի մարզականներն են Երեանի «Արարատ» ֆուտբոլային թիմին:

-Անցած տարի հրատարակել եմ ուսումնասիրություն Աֆրիկայի հայերի մասին: 2003 թվականին Հարավային Աֆրիկայում մոտ 300 հայ է բնակվել: Տեղափոխվելու պատճառը համայնքի մասին, հասկալի քեյֆթաունին:

րոն, որն անվանակոչվել է իմ հանունը: Նա 22 տարեկան է, լավ գեղեցիկ հայ երիտասարդ է, որը ֆուտբոլային մոդել է: Մի քանի տարի առաջ Հարավային Աֆրիկայում իր սարիքային խմբում ընդգրկված էր լեռնային հեծանավազի լավագույն 15 մարզիկների թվում: Այժմ նա նաև օգնում է ինձ ոսկերչական խմբում:

Մայրս դեռ ողջ է, 86 տարեկան է և բնակվում է Սամբուլում՝ երեք փոքրիկ երեխաներով: Ամեն տարի վեց շաբաթով այցելում եմ նրանց:

-Ինչպե՞ս եք դառնում ձեր ֆի-

Մկրտիչ Աթաբեյանը որդու՝ Սամրոյի հետ:

-Երբ բնակվում էի Յոհաննեսբուրգում, այնտեղ լավ էի կային, ես մենք հաճախ էինք հանդիպում: Սակայն Քեյֆթաունում ընդամենը ութ հայ էր: Այստեղ հայերը հիմնականում աշխատում են ֆինանսական, առևտրական և մանրածախ առևտրի ոլորտներում:

-Աֆրիկայում ընթացիկ կազմե՞լ է: Այո, ունեն հրաշալի որդի՝ Սամ-

րիկական կազմվածք 50 տարեկանից հետո:

-Շարունակում եմ շաբաթական չորս անգամ մարզադասեր հաճախել և շաբաթը երկու անգամ մասնակցել եմ ֆուտբոլային խաղերի: Կյանքը լավ է՝ անհանգիստ աղբյուր համար, այնպես որ սիրեմ բոլորին, դառնում եմ ձեր առողջությունը և մի՛տես ժողովրդագրությունը...

Մյունխենում չլրկնե՞մ նախկին սխալները

⇒ 1 Ամեն տարի հետևում եմ այս համաժողովում տարբեր հռետորների բանախոսությանը, լավագույնս ստանում եմ, թե իրանի, Իսրայելի բանախոսներն ինչպես են դասախոսում իրենց հասցեյին ուղղված մեղադրանքներին և զարմանում եմ, թե ինչու դարձել են մեղադրանքները մեզ հանդիպող մեր դիվանագետ հարեան ազգերից որեւէ բան չենք սովորում՝ առաջին հերթին՝ ինքնադաստիարակություն, մի զրահ, որ որեւէ դասախոսում չի արժանանում դաժան սահմանելու՝ ինքն զրհ է, թե՛ ազդեցություն: Անցյալ տարի Իրանին հրավեր չէր ուղարկվել, բայց նախորդ տարիներին նրանք բանախոսների ելույթներն այնպես տպավորել էին: Այս տարի դարձյալ Ռուսաստանին մասնակցության հրավեր չի ուղարկվել, Չեչենսկին լինելու է, ես բոլորը խոսելու եմ ազդեցության՝ Ռուսաստանի ու Պուշինի մասին, սակայն ենթադրելի է, որ երեք տարի անընդմեջ լուրջ դասախոսություններ Պուշինին ժամանակը չի «խեղ-

դում», Ուկրաինան է, որ զինվոր չունի, ես Թրանսիլվիայի լեռնակու կարծիքը զանց անցնելու, միայն Պուշինի հետ բանակցելու վարձի դեմ Գերմանիան և Եվրոպան Մյունխենում դեռ խոսելու են: Նախորդ տարվա նման այս անգամ էլ համաժողովում ամենաազդեցիկ զրահներն են «ազդեցություն Պուշին, ՌԴ-ի ազդեցություն» բառակապակցությունները, սակայն Թրանսիլվիայի բանագնացների ներկայությունը սրբազան է նախկին բառադասարանը: Հիշում եմ, որ ռուսական զազը Եվրոպա հասցնող Ադրբեյջանի նախագահի ձեռքը 2024-ին ոչ միայն առանձնակի ջերմ ջուրհարակցությամբ էր սեղանում Մյունխենի անվանագրության համաժողովի նախագահ Յոյսեֆը, այլև նույնի: Նաև մենք ենք արժանի, որ

Մյունխենում, աղա Բեռլինում ցեղասպանին, կացնաստանին հովանավորողին հարթակ տրամադրեն: Այս տարի դեռ կեսնենք՝ ի՞նչ է փոխվել COP 29 կազմակերպած Ալիեյի հանդեպ, երբ նրա կառավարող սնված 4 մեղադրյալներ, դրանց թվում՝ Եսիս-Վ նախկին անդամներ, Բուրդեթբազի նախկին դասախոսներ Լինթներն ու Ֆիլիքս կանգնած են Մյունխենի դասարանի առջև և նրանց գործը մինչև օգոստոս շարունակվելու է: Հիշեցնելու են Ալիեյին հայ 23 ռազմագերիների, նրանց աղորեն դասավարության մասին, որին անդրադարձավ նաև գերմանացի մեդիան: Թե՛ նմաստելու են, որ նա իր հայաստանի աստված ծաղիկը «խաղաղության դասախոս» անվան սակ իրացնի հենց Մյունխենում...

անվանագրության համաժողովին անուշ կարեւոր է: Նրա ստորագրած դաշմանագրերով Հայաստանին տրվող ռազմական թիմիկան առարկայական դաստիարակություն է առաջարկվել: Բայց Մյունխենի համաժողովում մեր վահանը, զրահարձկնը, սաղավարը առաջին հերթին խոսն է, բայց, համաժողովային դասախոսության մաս կազմող հայոց դասախոսի իմացությունը: Պատմության նախկին ուսուցիչ Պապիկյանը ֆաջ գիտի, որ Հայոց անվանագրության միակ երաժիշտը ոչ թե որեւէ կուսակցություն է, փոփոխական գաղափարախոսություն, այլ՝ հայ ժողովուրդն է՝ աշխարհասփյուռ ազգը հայոց, որի առողջ բանականության ցուցիչը հավաքական Հիօղության դասախոսությունն է: Հենց Հիօղությունն է անվանագրության երաժիշտը: Մյունխենյան համաժողովին դեռ կանդատադատանք:

ՍՈՐԵՆ Ա ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Միջազգայնագետ, ԱՄՆ արտաքին գործերի վարչության փորձագետ

Ինչդե՞ս են զարգացել հայ-չինական հարաբերությունները

Դիվանագիտական կապեր հաստատելուց ի վեր հայ-չինական հարաբերությունները շատ արագ զարգացել են: Հասկանալի է, որ 1990-ականների կեսերին, եզակի երկրներից էր, որ Հայաստանին մասակարարեց «Թայֆուն» հրթիռներ: Բացի դրանից, հեծգիտե ամրադնդվեց ռազմական համագործակցությունը՝ հնարավորություն ընձեռելով հայաստանցիներին կրթություն ստանալ Չինաստանում: Հայաստանն իր հերթին արդյունավետ կերպով ճանաչել է Չինաստանի ընդարձակվող ազդեցությունը միջազգային հարաբերություններում:

Չին եւ հայ ղեկավար ծառայողներ ֆանիցս ընդգծել են, որ իրենց երկկողմանի հարաբերություններում խնդիրներ չունեն եւ իրենց դիրքորոշումները միջազգային ամենասարբեր հարցերում կան համանման են, կան էլ իրար շատ մոտիկ: Սա նշանակում է, որ Հայաստանը կարողացել էր հաջողությամբ հաստատել բացառիկ գործընկերություն մի գլոբալ գերտերության հետ: Սակայն, Հայաստանի ներկա կառավարության որոշ գործողությունների հետեւանում, այս գործընկերությունը ներկայիս որոշ չափով թուլացել է:

Հայաստանում կայացած իշխանավորությունից հետո երեւանը հետաքրքրություն չի ցուցաբերում այլեւ «Մեկ գոտի, մեկ ճանապարհ» մեգա-բրանդին եւ չի մասնակցում դրան, հայտնելով այդ նախագծի դեմ իր դիրքորոշումը: Իսկ այդ համարձակ ծրագիրը բացառիկ նշանակություն ունի Չինաստանի համար, եւ Պեկինը սերտորեն համագործակցում է հնարավոր բոլոր գործընկերների հետ:

Հայաստանը դեռեւս ձեւակաւորեւն ղաիդանում է իր անդամակցությունը համարյա անգործունեության մասնակց «Կրոնական Ազատության (ընդհանրական) Միությունը» (RFA), որը չդեբ է շիդթել «Միջազգային կրոնական ա-

զատության զագաթնաժողովի» (IRFS) հետ: Հիմնադրված Մ. Նահանգների նախկին դեսֆարսուդար Սայֆ Պոմեդոյի կողմից, որդես հակաչինական մի նախաձեռնության, այդ միությունը ավելի քան չորս տարի է, ինչ «ննջում» է, բայց հակառակ դրան, Հայաստանը շարունակում է անդամակցել այդ ոչ դաշնակալական միությանը:

Չինաստանի համար մի այլ կարեւոր խնդիր է Հայաստանի դիրքորոշումը Թայվանի նկատմամբ: Հայաստանը դաշնակցութես ճանաչում է Չինաստանի տարածային ամբողջականությունը, բայց այդ դիմումն դեմ որեւէ բացասական արտահայտության բացակայության դայանմներում

անգամ, Հայաստանի որոշակի գործողություններ խստագույնս զգուշացվում են դաշնակցում: Հայաստանը վերջերս հյուրընկալեց Թայվանի էկոնոմիկայի նախարարին, հակառակ իր դաշնակցական պայմանագրերում անմիջական շիդնմալու Թայվանի դաշնակցութես անձանց հետ: Թայվանի հարցը չափազանց զգայուն խնդիր է Չինաստանի համար, որ բոլոր երկրներին խստորեն դաշնակցութես հարգել «մեկ Չինաստանի» սկզբունքը:

Չինաստանը հրադարակայնորեն չի արձագանքել այս գործողությանը, սակայն իր դժոհությունն է արտահայտել կողմնակի միջոցներով: Յոթ ամիս է, ինչ Չինաստանը դեստան չունի Հայաստանում, ինչը աննախադեղ երեւոյթ է հայ-չինական հարաբերություններում: Սա հստակ ուղեբձ է: Նման դարգաններում դաշնակցութեսներ չեն լինում: Պեկինը բազմաթիվ հիմոս դիվանագետներ ունի երեւան ուղարկելու որեւէ ժամանակ: Բայց դրանով նա երեւանին հասկացնում է, որ չի հանդուրժելու անհարգելի վերաբերմունքը իր նման գերտերության նկատմամբ:

Միեւնոյն ժամանակ դա նշանակում է, որ եթե Հայաստանը

սանը նման հարաբերություն որդեգրի, Պեկինը նույնանման վերաբերմունք ցույց կտա երեւանին: Վերջերս, Չինաստանում Հայաստանի նախկին դեստան Սերգեյ Մանասերյանը նշել է, որ հայ-չինական կապերի ներկա լճացման բուն դաշնակցութես Ռուսաստանի հետ հարաբերությունների վաշարացումն է: Ըստ նրա, Չինաստանի դիրքորոշումը Հայաստանի նկատմամբ դեբ է հակառակ Ռուսաստանի հետ Հայաստանի կապերի կոնստեմսում:

Ինչեւէ, մեմ ականաշես եմ լինում, թե ինչդես է Հայաստանն իր հարաբերությունները սառեցնում Պեկինի եւ Ռուսաստանի հետ, որդեսգի էլ ավելի սերացնի հարաբերությունները Արեւմոսֆի եւ Մ. Նահանգների հետ: Բայց խելամիտ կլինեւ, եթե Հայաստանի կառավարության անդամները հակառակին, որ մեծ տերությունների մրցակցության դարգայում, փոքր դեսությունների առաջնահեթ դերը դեբ է լինի չխաղալ նրանց հակասությունների վրա, այլ փորձել ոտասակ չլինել նրանց աշխարհադադալական դայաւրում:

Անգլ. բնագրից թարգմանեց՝ ՏԵՄԻՆՈՅԻՆՆԵՆԵ (The Armenian Mirror-Spectator)

Ուսանողական կյանքը՝ մարտահրավերների եւ հնարավորությունների խաչմերուկում

Ուսանողական կյանքը յուրաքանչյուր մարդու համար առանձնահատուկ շրջան է, երբ բացահայտվում են նոր հորիզոններ, զարգանում են ոչ միայն մասնագիտական հմտությունները, այլեւ անձնային կարողությունները: Ես սովորում եմ ՀԱՄԳ-ում՝ լրագրության բաժնում, եւ դեբ է նշեմ, որ իմ առաջան շատ հագեցած է: Ամեն օրը բերում է նոր փորձառություններ՝ դասախոսություններից մինչեւ գործնական աշխատանքներ: Այս ամենն ինձ օգնում է ավելի լավ հասկանալ լրագրության դերը, դրա արժեքն ու այն դաշնակցութեսները, որը դրված է մեր ուերին՝ որդես

աղագա լրագրողներ: Սակայն, ինչդես յուրաքանչյուր բուիում, այստեղ ես առկա եմ որոշ դժվարություններ, որոնք երբեմն խանգարում են մեզ լիարժեք օգսվել կրթական հնարավորություններից: Օրինակ, մեր մասնագիտական առարկաներից որոշ դասախոսներ դասերին չեն ներկայանում: Սա չի նշանակում, որ մեմ դրա դաշնակցութես գաժր զնահասականներ եմ ստանում: Բանն այն է, որ մեմ, որդես ուսանողներ, հաճախ զգում եմ բովանդակային բացը: Ի վերջո, լրագրությունն այնդիսի ոլորտ է, որդես միայն զնահասականը բավարար չէ: Անհրաժեշտ է, որ մեմ ստա-

նամ գոնե մինիմալ դաշնակցութես առարկայի մասին, ֆանի որ այն կարող է կենսական նշանակություն ունեւալ մեր աղագա կարիերայի համար: Սակայն, այս մարտահրավերները չեն խանգարում ինձ սիրել իմ բուիը: ՀԱՄԳ-ն ինձ համար շատ ավելին է, ֆան դարգադես կրթական հաստատություն: Այստեղ ես հնարավորություն ունեւմ շիվելու տարբեր մարդկանց հետ, ձեմ բերելու նոր ընկերներ եւ ծանոթանալու ոլորտի մասնագետների հետ: Կրթական միջոցառումները, սեմինարներն ու դասընթացները նդասում են իմ մասնագիտական զարգացմանը:

Միեւնոյն ժամանակ, կարծում եմ, որ կրթական համակարգը դեբ է ավելի հարմարվի ժամանակակից դաշնակցութեսներին: Լրագրության ոլորտը զարգանում է մեծ արագությամբ՝ ներմուծելով նոր տեխնոլոգիաներ, թվային հարթակներ եւ հաղորդակցության մեթոդներ: Մեմ այսօր գործ ունեմ սոցիալական մեդիայի հսկայական ազդեցության, սվայմերի վերլուծության եւ նորարարական գործիքների հետ: Կցանկանալի, որ մեր առարկաները դաշնակցութես ավելի ժամանակակից՝ ներառելով այս նոր հմտությունները: Օրինակ՝ ավելի շատ դասընթացներ՝ նվիրված թվային լրագ-

րությանը, սոցիալական մեդիայի կառավարմանը, մեդիա վերլուծությանը կան նույնիսկ լրագրության էթիկայի արդի հարցերին. դրանք անգնահատելի կլինեին մեզ համար:

Այնուամենայնիվ, ուսանողական կյանքն ունի իր գեղեցկությունն ու արժեքը: Այն ոչ միայն գիտելիքներ ձեմ բերելու, այլեւ իննաբացահայտման շրջան է: Մեր ճանադարհին հանդիպող դժվարությունները սովորեցնում են մեզ ավելի համբերատար լինել, դայաւրել մեր նդասակների համար եւ զսնել նոր լուծումներ: Ես հավասում եմ, որ մեր բուիը, ձիոտ բարեփոխումների շնորհիվ, կարող է դաշնակցութես առաջատար կենսուն, որդես յուրաքանչյուր ուսանող կուենա հնարավորություն զարգանալու եւ իր հմտությունները կյանքի կոչելու:

Ուսանողական կյանքը ժամանակաշրջան է, որը մեմ երբեմ չեն մոռանա: Այն իրեցնում է, որ նույնիսկ ամենափոքր հաղթանակները մեծ նշանակություն ունեն: Մեր ձեմներում է այս տարիներն ավելի լիարժեք եւ բովանդակալից դարձնելը, իսկ իմ նդասակը լրագրության աշխարհում իմ տեղը զսնելն է՝ գիտելին ու փորձը կիրառելով հասարակության բարօրության համար:

ՄԻԵՆՈՅԻՆՆԵՆԵ
ՀՊՄՀ ռադիոհեռուստատեսության
3-րդ կուրսի ուսանող

Ինչո՞վ ենք զբաղված մենք

⇒ 1 Իհարկե, միամտություն է հավասար, որ ռեալիտիստները և քանակցություն կարող է զգալի Արցախը, միլիարդավոր դոլարների արժողությամբ հայկական զենքը կույ սված Ալիեյի ախորժակը, որը հրճաբաց բացվել է մեր վախվորած ֆաղափականության դասճանոչ, եւ նրանից ամեն ինչ կարելի է սղասել՝ էսկալացիա, միջազգային հայցեր Յայասանի դեմ: Ու հավանաբար Յայասանում էլ միամիտ չեն, որ խորում հավասան քանակցային թայմանավորվածությունների, ֆանի որ, օրինակ, ԱԳ նախարարի տեղակալի տուրքերով ասում են, թե Յայասանն իր ողջ թաւսդանական գործիքակազմը կկիրառի հարձակման դեմքում, ԱԺ նախագահն էլ չի բացառում էսկալացիան, բայց չի կարծում, որ **Փաւիւնյանի** վերջին՝ «Արմենորեստում» արված հրադարակման ոչ լավասեսական տրամադրությունը նշանակում է քանակցությունների դադարեցում:

թով հանդես եկած **Մարիա Կարադե-սյանը** հասցրեց նշել, որ այս օրինագծի ընդունումը չի նշանակում վեկտորի փոփոխություն, ի դեմ՝ նրա ասածն ըմբռնողություն չէր առաջացրել նախաձեռնության հեղինակների մոտ, որոնցից **Արման Բարաջանյանն** իր էջում այդ վերաբերմամբ դժգոհ էր մնացել, ու անգամ նրան չէր բավարարել Փաւիւնյանի օրինագծի ընդունման փաստը եվրոպական մենյուի ընդլայնման բացվածով դիտարկելը: Դե իսկ օրինագծի փետրվարյանը չմասնակցած ընդդիմությունն էլ օրինագծի ֆննարկումն ու ընդունումը համարեց ընտրական տեխնոլոգիա եւ ֆարոզական գործիք՝ իշխանության համար, մոտակա ընտրություններին ընդառաջ, որ գրգռելու է Ռուսաստանին:

Այսպես, թե այնպես՝ Ֆրանսիայի հայկական կազմակերպությունների հայցը Միջազգային ֆրեական դասարան իրողություն է, դա հաստատեց Յայասան խմբակցության թաւսգամավոր **Գեղամ Մանուկյանը**, ըստ որի Սփյուռքի հայկական կազմակերպություններից կարող են համանման հայցեր էլի լինել, եթե իշխանությունները չհորդեղահարեն այդ նախաձեռնությունները եւ թաւսակցում չմտնեն այդ առմամբ սփյուռքյան Երջանակներում:

Արբեջանի ներկայացրած հայցը նշանակում է, որ այդ երկրում իզուր չեն ծախսում ժամանակը եւ կենտրոնացել են Յայասանի դեմ իրականացվելիք համալիր միջոցառումների մեծ փաթեթի վրա, որը, չկասկածեմ, ֆայլ առ ֆայլ գործի է դրվելու:

Այս իրավիճակում ինչո՞վ ենք զբաղված մենք: Մի օրինակով էլ՝ 4,5 ժամ տեւած կառավարություն-ԱԺ հարցուրախախանով անգամ տեսանելի է մեր հարցի թաւսախանը. «Մենք այսպես ենք վարվել, դուք՝ այնպես», «Դուք եք Մեդրիմ տալու վերաբերյալ բանակցել, չէ, դուք եք բանակցել» ջուրծեծոցին հենց դրա վկայությունն է: Էլ չասած՝ գոյլախարկի բարձրացմամբ արժեքավոր բնակարանում աղորոջ տախիկի աննախադեղ հարսանայու փաւիւնյանական եւ համանման այլ թեգեր, թե բա՝ «Վարձով տուր բնակարանը, գնա Ջերմուկում աղորի»: Կարծես

մեր ֆաղափական ուժերը կան, գոյություն ունեն, աղորում ու շնչում են միայն նրա համար, որ միմյանց սխալ հանեն, միմյանց դավաճան նշանակեն, մառազմաշիկ որոշումներով աննախադեղ թանկացնեն մեր կյանքը, միմյանց հենց հիմա, հենց այսօր ահռելի եւ ավելի առաջնահերթ աւխասանք կա անելու բոլորի համար, որը չանելու թաւսճառով տուտով գլխներին կթափվեն եւ միջազգային հայցերը, եւ Արբեջանի նոր թաւսանցները, եւ աւխարհը նորից վերաձեւողների՝ մեր վերաբերմամբ հավակնությունները, եւ անգամ էսկալացիան: Վկան՝ բանակցային գործընթացի վերաբերյալ ամերիկյան կողմի բացահայտումներով, իրենից ֆինանսավորվող լրատվամիջոցով այդդիտով, կամա-ակամա մեր ներքին գործերին խառնվելն է: Է, դուք հրադարակեքիք այդ բոլորը, իշխանություն եւ ընդդիմություն, ինչո՞ւ եք դառնում արեւելյա լրատվամիջոցի փորձարարության սուբյեկտ, էլ հիբրիդային թաւստրազմը ո՞նց է լինում, թե բա՝ ընդդիմադիրներն են հիբրիդային թաւստրազմ վարում թետության դեմ այլ թետության թելադրանով:

Իսկ իրականում ողջ աւխարհը սղասում է **Թաւմի-Պուտին** քանակցությունների արդյունքին, ըստ որի աւխարհը նորից իրար մեջ կկիսեն՝ նոր ժամանակի իշխողների թաւսկերպարումներով, ըստ մեծերի տախտի: Մնացյալը ֆունկցիոնալ աղմուկ է, Փաւիւնյանի ամերիկյան, ֆրանսիական եւ մյունխենյան այցերը վկա: Ուղղակի մեր բախտը չի բերել՝ ուժեղ ու կազմակերպված իշխանությամբ դիմակայելու նոր աւխարհակարգի մարտահրավերներին: Մենակ ի՞նչ արժե այն, որ Թաւմիի եւ Պուտինի մերձ Եվրոնները (առաջին հեռախոսով եւ միմյանց այցելելու հրավերներով) կարող են նշանակել դարաբաղյան քանակցային գործընթացի դերակաւար Միմսի խմբի գլխավոր երկրների Եվրոններ, իսկ միգուցե նաեւ՝ ձեւաչափի վերականգնում:

Չեղինակի յուրուրյան հրադարակումներին հետեւեմ այս հղումով.
<https://www.youtube.com/channel/UC7a2vImCMLVmBF10D60LdxQ>

Իմաստաբանական բառարան

Տայրենասիրության «մոդելավորում»

Ո՞վ կարող է տալ «Տայրենասիրություն» բառի սահմանումը:

Մյուս ժողովուրդների մասին դժվարանում են կարծիք հայտնել, բայց մեզ համար Տայրենասիրությունը բառ չէ, «գաղափարաբառ» է: Մեզ համար Տայրենասիրությունը հայրենիքի նկատմամբ ունեցած անկրկնելի սիրո զգացում է: Իսկ Տայրենիքը հայի ազգային իմնության հիմքն է, որտեղ հայն իր թաւսնությունն ու մշակույթն է կերտում:

Ուրիշների Տայրենասիրության մասին թաւսկերպարում չունեն, բայց հայի համար Տայրենասիրությունն այն զգացողությունն է, որը Յովհաննես Երազդի **օգնությանը մեզ տրամադրում է լեռն Ալազյազից բացի, նկատել նաեւ «աւխարհի թագ՝ ֆանց թագավոր՝ Մասիսը ձեւմակ»:**

Վստահ չեն, որ մյուս ժողովուրդներն էլ կարող են ասածս ընկալել, բայց հայրենով Տայրենասիրությունը միայն մեծատառով թեգ է գրվի:

Յային ձանաչողը թեգ է լավ իմանա, որ Տայրենասիրությունը անմեկնելի տերն է Տայրենիքի նկատմամբ, որը միայն հայի ծննդավայրն ու հային ֆաղափացիությունն Եւրոհող կենսավայրը չէ:

Տայրենասիրությունն այն զգացողությունն է, որ երբ Տայրենիքով ես երդվում, **Պարույր Սեւակի** նման ձեռնդ թիտի դնես սրիդ վրա՝ սեղմելու նման, որ հանկարծակի չդալայի դողից:

Մյուս ժողովուրդների հարցում իրավասու չեն, բայց մեր Տայրենիքը հոգնակի գաղափարաբառ է, կազմված՝ «ֆ» հոգնակիակերտ մասնիկով, ֆանի որ մեր Տայրենիքի մեջ ներառված են Տայասանի Տանաթետությունը, Կիլիկիան, Արցախը, Մուշն ու Սասունը, Ղարսն ու Արդահանը, Վանն ու Ալաւկերտը... Այդ թաւսճառով էլ Տայրենասիրությունը հայի համար նույնպես հոգնակի գաղափարաբառ է:

Մյուս ժողովուրդների հարցում վստահ չեն, բայց մեզանում հայի ոգին փառավորող Տայրենասիրությունը մոդելավորում չունի: Չկան Տայրենասիրության կայտերական, ամբողջատիրական, միաթետական, լիբերալիտական, ժողովրդավարական ու գաղափարաթաւսական մոդելներ:

Ու ես վստահ կարող եմ ասել, որ թաւստության հետեւանով Տայրենիքի կորուտը Տայրենասիրությամբ տառաղող մարդու համար չի կարող իմնիլիտան թետության հիմք լինել:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԱՐԵՆՅԱՆ

Աւխարհում հազարավոր հիդրոէլեկտրակայաններ կան: Փոքրերից, որոնք կարող են է-

լեկտրաէներգիա արտադրել մի ֆանի տան կամ գյուղի համար, մինչեւ հսկայականներ: Նրանք

Ամենահզորը աշխարհում

Էլեկտրաէներգիա են մասակարարում միլիոնավոր տների եւ բիզնեսների համար: Խոտորագույն հիդրոէլեկտրակայանները տեղակայված են Չինաստանում, Բրազիլիայում, Վենեսուելայում, ԱՄՆ-ում, Ռուսաստանում եւ Կանադայում: Չինաստանի «Երեւ կիրճեր» հիդրոէլեկտրակայանը աւխարհի ամենամեծ հիդրոէլեկտրակայանն է, որն իր մեծությամբ Երջանցում է բրազիլաթարագվայական Itaipu էլեկտրակայանը: Այն գտնվում է Չինաստանի Յուբեյն նահանգում:

Դրա շինարարությունը տեւել է 19 տարի եւ ավարտվել 2012 թվականին՝ արտադրելով 22500 ՄՎտ էլեկտրաէներգիա: Արտադրված էլեկտրաէներգիան մասակարարում է 9 նահանգ եւ 2 ֆաղափ, այդ թվում՝ Շանհայը: Այստեղ աւխասում է ավելի ֆան 5000 մարդ:

Յարկ է նշել, որ Տայասանում առաջին հիդրոէլեկտրակայանը կառուցվել է 1903 թվականին Դիլիջան ֆաղափում 104Վտ հզորությամբ Աղսեւ գետի ափին:

ՍՏԵՓԱՆ ՊԱՊԵՆՅԱՆ

